

Het verhaal van de Nederlandse componiste Johanna Bordewijk-Roepman is op zijn minst opmerkelijk. Niet alleen beweerde zij dat ze uit een a-muzikale familie kwam, ook was ze als componiste voornamelijk autodidact. Toch had zij met haar composities succes, met name in de jaren vijftig van de vorige eeuw.

AUTEUR MARGARET KRILL

Een eigenzinnig JOHANNA BORDEWIJK-ROEPMAN (1892-1971) natuurtalent

COLLECTIE NMI

JOHANNA BORDEWIJK-ROEPMAN

Ondanks die a-muzikale achtergrond hoorde muzikles wel bij de opvoeding. Johanna was de middelste van drie meisjes. Alle drie kregen zij zangles en zij zaten op een koortje – zowel het een als het ander werd volgens Johanna een ramp. Daarnaast kreeg ze tot haar zestiende jaar pianoles. Zij vond zichzelf middelmatig spelen en de lessen waren allesbehalve inspirerend. Ze hield wel van muziek, maar veel interesse had zij er eigenlijk niet voor. Thuis werd er ook nooit over muziek gesproken. Toch schijnt Johanna op haar zevende een Vleermuizenbegravenis voor piano

geschreven te hebben, maar daar bleef het bij. Tekenende trok haar meer – ook al had zij daarvoor geen enkel talent – en zij ging een cursus volgen aan de Tekenacademie.

Het Residentie Orkest gaf destijds op woensdagmiddagen openbare generale repetities, voorafgaand aan het avondconcert. Johanna wilde hier naartoe, maar dat viel samen met de tekenles. Ze moest dus kiezen: tekenen of muziek. Ze koos voor luisteren naar het orkest. Waarom? Ze had geen idee. Johanna behaalde vervolgens haar MO Engels en verloofde zich op haar negentiende met de advocaat (en latere schrijver) Ferdinand Bordewijk. Het paar trouwde en kreeg twee kinderen. Toen kwam muziek weer aan de orde, want met kinderen worden immers liedjes gezongen. De versjes van Rie Cramer werden gelezen, maar die stonden jammer genoeg niet op muziek. En zo zette Johanna zich aan de piano om ze van muziek te voorzien. Iedereen vond de muziek die ze geschreven had zo leuk, dat ze vanaf dat moment niet meer ophield met componeren.

EIGEN KLANKWERELD

Het eerstvolgende dat bij haar opkwam was een sonate voor viool en piano te schrijven. Wat een sonate was en precies inhield wist ze niet, maar dat belette haar niet om er

met een handboek in de hand een te schrijven. Vanaf dat moment was Johanna Bordewijk-Roepman componiste. Ze componeerde als de kinderen naar school waren en onderwees zichzelf door boeken te lezen over instrumentatiekunst en aan musici van het Residentie Orkest ellenlange vragenlijsten voor te leggen. Zo sprokkelde zij beetje bij beetje de informatie bij elkaar die ze nodig had om te componeren. Ze stoorde zich echter allerminst aan welke compositieregel dan ook.

Op aanraden van mensen uit haar omgeving zocht Johanna eind jaren dertig compositorische hulp bij de dirigent Eduard Flipse. Hij was streng voor haar. Ze mocht zes maanden niet meer componeren en alleen de opgegeven oefeningen maken. Na deze periode schreef Johanna echter weer gewoon op wat zij zelf mooi vond, en met de jaren ontstond zo een oeuvre dat uitblonk door een geheel eigen klankwereld. Tot haar verbazing had haar muziek succes, ook bij professionele musici. Een keur aan composities ontstond: voor orkest, voor piano, liederen, maar vooral veel werken voor koor. Johanna schreef voor vrouwen-, mannen- en gemengde koren en reisde het hele land af om bij de uitvoeringen daarvan aanwezig te zijn. Ook grote solisten toonden interesse voor haar werk. De pianist Marinus Flipse hield in 1941 haar pianoconcert ten doop en Nelly Wagenaar nam het concert eveneens op haar repertoire. Wagenaar speelde daarnaast veelvuldig de bekroonde Sonate 1943.

Voor dit nummer van Akkoord Magazine zijn twee liedjes geselecteerd uit de Tien Kinderliedjes die Johanna in 1921 voor haar zoontje componeerde: Bang en De Wind. Het zijn echte gelegenheidswerkjes, een eerste proeve van haar componeertalent. Het manuscript bevindt zich in het archief van Johanna Bordewijk-Roepman dat het NMI beheert. Met dank aan de familie Bordewijk, die toestemming gaf voor deze eerste uitgave. ♦

Bang.

Erzählenderweise.

Wat is het hier stil - wan-keer ik nu sliep, zou maat-je me hier dan ver-ge-ten?

Zou ze het mer-ken, voor-dat ik haar riep, of voor-ze me mis-te bij't

ge - ten? Zou ze het mer - ken, voor - dat ik haar riep, of voor ze me mis - te bij 't

ge - ten? Zou ze het mer - ken, voor - dat ik haar riep, of voor ze me mis - te bij 't

COLLECTIE NMI

Bang

Johanna Bordewijk-Roepman (1892-1971)

Erzählenderweise

Wat is het hier stil; wan-keer ik nu sliep, zou maat-je me hier dan ver-

ge - ten? Zou ze het mer - ken, voor - dat ik haar riep, of voor ze me mis - te bij 't

Nederlands Muziek Instituut

Het NMI heeft in het kader van een symposium over het echtpaar Bordewijk in 2009 de bekroonde Sonate 1943 voor piano heruitgegeven. De partituur is verkrijgbaar via de webwinkel van het NMI: www.nederlandsmuziekinstituut.nl

Download partituur

Op de websites van Akkoord Magazine en het NMI kan de partituur gedownload worden. www.akkkoordmagazine.nl www.nederlandsmuziekinstituut.nl